

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Jonstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Piscibvs|| Et Cetis|| Libri V||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529014

Titvlvs II. De Laevibvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11089

tumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus continuatus corpus angulatum efficit, quod versus caudam valde gracilescit. *Pinnas* circa branchias habet latiusculas duas, sub ventre totidem, sed longe minores, binis fibris constantes. In *dorso* inter squammarum extantias concavo, duas contiguas, parvas, omnes nigris lituris pictas. *Cauda* in pinnam subnigram exiguum et rotundam desinit.

Dentes nullos habet, sed horum loco labia aspera, et in faucibus officula aliorum in morem hirta. Frequenter circa Nortslandiam insulam Oceani Slesvicensi Ducatui subiectam frequenter et per totum annum, in ostio Albis et Ederae saepe capitur. Incolae Steinbicker, Muller, et Bursbul vocant.

Videtur squillis et aliis pisciculis. Habetur ob carnis dulcedinem in deliciis.

TITVLVS II.

DE LAEVIBVS.

CAPVT I.

De Husone.

Tab. XXV.

1.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 4. c. 11.

HACTENVS de πύδαμο θαλασσίους piscibus squammosis egimus, sequuntur non squammati seu *Laeves Huso* nempe, *Eperlanus*, *Lampetra*, *Anguilla*, *Orbis* et *Holosteus Bellonii*, *Husonem*, quem a domo quasi Hauso, Germanis dici Bellonius opinatur. Plinius forte *Marionem*, quem Danubio Porculo marino similem extrahi dicit, vocat; quidam *Esocem*, appellarunt. Aeliano ni fallor est Antaceus, Germanicus. Magnitudinis est viginti quatuor pedum, et tantae, ut vix biga a tribus vel quatuor equis trahi possit. Vadianus magnitudinis pondus quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, trecenta, vidit.

Dorsum habet asperum. Nullum os in capite, si Alberto fides, si aliis multa, in corpore parva et pauca, cartilaginea potius, quam solida. Loco *spinæ dorsī* cartilago est, quae foramen habet magnum et vacuum, a capite ad caudam tanquam terebello perforatum. Adipem pinguedini immixtum sicut porcus. Similia de suo Antacaeo Aelianus. Cum aetate procefferunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Istro accedere scribit, et tam pingui abdomine esse, ut eorum ventrem lactentis suos foe-

tus scrophae ubera dicas, sicque aspero corio tegi, ut eo perpoliantur hastae. Addit item capitis medio a medulla ad caudam mollem et strictam membranam pertinere, ex qua ad assum solem exsiccata, flagella ad concitanda iumenta efficere possis. E Ponto Danubium subit, et per centum quinquaginta milliaria Germanica, adversis suavibusque undis progreditur.

De ejus captura, ita quidam ad Gesnerum mercator. Mitto tibi, inquit, Husonis piscis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique, nec tempore quovis, capitur, sed quando migrat. Terra argillosa et pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumnus usque ad Ianuarium, spatium decem milliarium inter Viennam et Posonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad insulam Schutam nomine, cum arce minutissima, ultimus hujus piscis capturae locus est.

Viennae die Veneris plerumque quinquaginta vel septuaginta, et aliquando centum Husones, vaeniunt, qui integri fere distrahuntur. Copiosissima eorum captura fit in Walachia juxta Chiliam non procul ab ostiis Danubii, quibus in mare Ponticum se exonerat. Inde falsi exportantur in remotas regiones.

P 2

Vadia-

Aelian. H.
A. lib. 14.
c. 26.

Vadianus mensibus Octobri et Decembri captos Viennae inveni scribit. Timidius est, et a minimo etiam piscicula in fugam vertitur. Sturio ei per lulum affricare solet, in latebras profugum eicit, et ventrem lancinat, dumque unus fugit, alter persequitur, aquarum agitatione se produnt, et capiuntur. Captus lacte vel vino potatur, quoad diutius vivat, nec citius inebriatur, quam sextarios quatuor ebiberit.

Gregatim natant, et tubarum can-

tum sequuntur, ad eum postquam accessere, irretiuntur. In aqua tanto robore pollent, ut piscatorem cauda ictum e navi dejiciant, elato ex aqua capite, mortuis similes apparent. De Antacaeorum captura, vide Aelianum.

Quantum ad *usum in cibis*, vitulinae in dorso, porcinae in ventre saporem habet, magna pars salsamentis cedit, lactibus nihil dicunt delicatius, sed et ova in cibum expentur.

CAPVT II.

De Eperlano.

TAB. XXIV.

3.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 4. c. 12.

In fluviorum in Oceanum, (verba sunt Aldrovandi) influentium ostiis, ut Rhotomagi et Antwerpiae frequens est piscis, teste Rondeletio qui *Eperlan* (quam vocem vulgarem secutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur, a nitido et splendido (inquit) colore, quo unionem (perlan) refert.

Caeterum si a perla ipsi nomen est, verendum est appellari een peerl; nam Eperlan Belgicum vocabulum non est: et Bellonius Eperlanum nuncupat. Ait tamen etiam, Atherinae modo transparenere. Hic Anglis *Schmelt* vocari scribit ab odore (violam enim gratissime redolet, quam obrem quidam *violam* vocari posse censent, argumento quod Aelianus ab odore thymi Thymallum piscem nominavit,) vel a pinguedine. Gessnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis sit odorari.

Smel tamen apud Belgas est, liquescit, et proprie de pinguedine dicitur, a quibus Angli forte nomen mutuaverint. Uterque duo ejus generis esse scribit, *marinum* unum, *fluviale* alterum. Sed Rondeletius marinum litorale esse, Bellonius saxatile dicit.

Rursus Rondeletius Eperlanum in marinum et fluviale distinguit, figura corporis nihil vel parum differre innuit, ideoque unicam iconem exhibuit. Bellonius contra duas, admodum diversas, quare su-

spicari licet fluviale Rondeletii a marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluviali aqua gaudere tradit, et Rondeletius quoque ex mari ad fluvios ascendere insinuat, dum in Sequanae ostiis optimum esse scribit, et in Angliae fluviiis.

Apud Neustricos Caudebeccanos, Angliae populos, uberrimus est, major tamen proventus circa vindemias, quo tempore est delicatissimus. Tereti ac tenui est corporis compage, nonnunquam dimidium pedem aequante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit.

Afinos parvos refert, unde ex eorum genere esse judicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quod glabro sit corpore. *Oris* hiatu satis magno est.

Dentes habet in maxillis, et in lingua. Truttam praeter caetera dentibus refert. *Lingua*, ut ait Bellonius quasi gemina, hoc est, (inquit) in cuius radice posterior quaedam appareat, in qua multo plures dentes sunt, quam in anteriore. *Pinnas* habet easdem, quas Salmonum genus, maxime posteriorem illam dorsi pinnam subrotundam et pinguem. Prior totum piscem in aequales fere partes dividit. *Cauda* bifurca est. *Branchiae* sunt utrimque quaternae, decolores, et *violam olentes*.

Trans-

TAB.
Ald.
Pisc.
Plin.
l. 9.Plin.
l. 9.
Plin.
l. 9.

Transparenti est corpore, demptali-
nea nigra, quae spinae internae parti
inhaeret. *Calculos* habet in capite ro-
tundos, albos, quosque facile forinse-
cus propter piscis transparentiam per
cranium videri posse Bellonius tradit
(qui diligentissime de internis Eperla-
ni partibus egit) sub posteriori cerebri
parte sitos, ubi medulla in cerebro
desinit. *Cor* branchiis semicirculari-
bus et fimbriatis est admodum vici-
num ac scutiforme: desinit quoque
in angulos, rubrumque est, cui mol-
les ac sanguineae sunt carunculae,
quae huic tanquam aures in terrestri-
bus famulantur. Illae enim moven-
tur cum corde, quod septo ab hepa-
te dirimitur: unius tantum lobi, in
longum demissi ad secundum latus.
Stomachum desinentem in mucronem
habet in V. literam efformatum: *Lie-
nem* admodum rubrum, seminis Atri-
plices in modum latum.

Cumque stomachi dextrum latus
sursum usque ad hepar reflectit, il-
lic paniculo intercipitur: ubi *apo-
phytes* duas latas emittit, quae velu-
ti secundum ventrem constituuntur.
Aliud post hunc subsequitur, quod
nec pylorum nec jejunum, neque
ileon commode nominare possis; si
quidem sine anfractibus recta ad
anum procedit. Sed rectum geni-
culo intercipitur, estque ruberri-
mum. *Mesenterio* nullam admix-
tam pinguedinem habet, quo sto-
machus et intestina obsidentur, ut
nihil aliud in ventre, quam adipem
esse dixeris.

Caridibus, culicibus, Aphyis,
oestro, lendibus, millepedibus, pe-
diculis et ejusmodi dejectamentis ve-
scitur. Carne est molli et friabili.
Aestatis fine vel autumnii initio ca-
pitur.

CAPVT III.

De Lampetra.

Tab. XXIV.
5. 6.
Aldrov. de
Piscib. l. 13.
Plin. H. N.
l. 9. c. 17.

Lampetra, non tam a lambendis
petris, quam ab *Alabeta* Plinii.
Nilidis lacus piscis, qui ἀλαβή, quod
manu propter lubricitatem capi non
possit, dicitur, vocatur. Doctiores
Plinii et Aulonii Mustelam esse opi-
nantur, nec tamen vel ex *marinis*
Aeliani, quas jecorino simillimas ef-
se pupillis oculorum ad cyaneum co-
lorem accedentibus, mento quam
jecorini majori, quam Chremetis
minore, algas depascere, saxatiles
esse, et omnium cadaverum, in quae
incurrit oculos conficere, idem au-
thor scribit; vel ex *Mustelis*, qui Ari-
stoteli caeterisque γαλεοί, qui flumina
nunquam subeunt, et vivipari sunt,
esse iudico. Sed nec ex *Muraena-*
rum genere esse credo, quamvis Do-
rioni apud Athenaeum Muraena flu-
viatilis haud inepte dicatur, quod il-
lae Branchiis integris careant, quas
Lampetrae velut cartilaginem obti-
nent.

Plin. H. N.
l. 9. c. 20.
Plin. H. N.
l. 9. c. 15.

Lumbricum marinum Plinii non
esse, exinde quod pinnis omnino ca-
reant, colliges. At ex *Vermibus*
aquaticis ejusdem esse, quos in Gan-

ge Indiae Statius Sebosus, haud im-
modico miraculo attulit, branchiis
binis, sexaginta cubitorum, caeru-
leos, qui nomen a facie traxerunt,
eisque tantas vires, ut elephantos ad
potum venientes, mordicus compre-
hensa manu eorum distrahant, Ron-
deletius credidit.

Idem ex *βδέλλαις* seu Hirudinibus
Strabonis, quas in quodam Lybiae *Strabo*
fluvio septenum cubitorum perfo-
ratis branchiis, ita ut respirare pos-
sent, nasci scribit, quod sanguisuga-
rum instar saxi et navium clavis
haereant, opinatur. *Tineas fonta-
nas*, de quibus apud Plinium, quod
Hermalao placet, non esse, certum,
quia illae ex insectis. *Flutam* seu
Plotam quod quoque Rondeletio vi-
sum, dici posse, quod nisi in summa
aqua natet, ut aërem attrahat, fa-
cile suffocetur, concedimus. An
Anguilla copaea sit, cujus Archestra-
tus apud Athenaeum meminit, du-
bito. *Athen. Di-
pnos. l. 7.*

Quamvis enim sit exossis seu
ἀπόσσηνος, quod Anguillae vulgari non
competit: in eo tamen quod An-
guillas

guillas Copaidas Agatharchides prodigiosae magnitudinis esse scribit, diversa a Lampetra esse videtur. Echeneida Oppiani esse, Rondeletius censuit, nec abhorret ab ea Echeneidis descriptio, quam apud Oppianum vide. Bellonius quoque nautis praecipue infestam esse ait, temonibus triduum fere inhaerendo, caudamque in contrarium vertendo, recensque picatae navis lateribus picem lambendo sic infigi, ut nautas ab itinere remoretur.

De *Generibus* ut dicam, non unum Lampetrae genus est. Sunt quae e mari flumina subeunt, sunt quae a falsis aquis omnino abstinent.

Marinarum triplex genus est, majus, medium Germanis et Belgis Prick dictum, et minus a Salviano depictum, qui, licet aetatis ratione tantum differre quispiam suspicari possit, quoniam colore tantum et magnitudine a majori differt, differre tamen, et specie ostendit, cum majores semper et maculosae et bicubitales; minores contra sine maculis et pedales tantum reperiantur: Prick vero cubitalem magnitudinem haud superet, transversalibusque et nigricantibus lineis solum insigniatur.

Rursus ipsi majores haud ubique aequae magni. Testatur enim Jovius in Arno et Tyberi ad generosum habitum adolescere: in omnibus autem Galliae Cisalpinae rivulis, ipsisque praesertim Ticini atque Adduae emissariis multas reperiri pretiosas admodum, quanquam minimi digiti crassitudinem minime superent.

Et Platina in Cisalpina (Gallia) parvas, in Hetruria mediocres, Romae ex Tyberi permagnas capi tradit; nisi dicamus, haud recte ab his scriptoribus isthaec observata esse. Omnibus sive marinae sint sive fluviatiles, commune est, Ceteorum more *sistulam in cervice habere*, per quam cum navibus aut saxis haerent, aquam ad branchias attrahunt. *Spina* item omnibus cartilaginea a capite ad caudam usque de-

ducta, chordam Galli vocant, quae vere tenerior, aetate durior, et insuavior.

Branchiarum numero, figura et ordine conveniunt, *ora* item et *pinnis* et totius corporis figura. Muraenis valde similes sunt, si caput excipias. Os enim neque in longum neque in latum scissum est, sed excavatum velut in hirudinibus, quas sanguisugas vocant. Gesnerus ab eo loculorum instar, qui ad servandos nummos loro contracti clauduntur, constructo lignum aut lapidem ita apprehendere ait, ut fugere videatur, idque tanta vi, ut aegre avellatur, cucurbitularum medicinalium similitudine. Marginem item oris rotundum fibris quibusdam laciniosum esse, quae nimirum ut firmitus haereat, fugatque efficiunt. In cavo illo sparsi sunt *dentes*, plurimi flavi, acuti, hamati, quorum interiores majores esse idem Gesnerus observavit, eosque circiter viginti ordinibus distinguere; et tanquam a centro ad circumferentiam digeri, ordinibusque singulis quaternos, quinos, senosve inesse. Esse et in ipso oris recessu duplicem *dentium* minorum ordinem, quorum major, inquit, omnino feram denticulis utrimque denis refert, eos denticulos continuos esse, caeteros cutim habere interjectam. In ejusdem cavi imo teste Rondeletio particula est contraria occursum foramen interius occludens. *Cor* habent sub branchiis et foraminibus reconditum, cartilaginea membrana, spongiosa ac praetumida inclusum, subrotundum, ciceris crassitie: *hepar* oblongum, caeruleum, uniustantum lobi. *Felle* carent. *Intestinum* omnibus unicum, rectum, minime complicatum; reliquum corporis in foeminis matrix ovis referta occupat. Pinnis lateribus carent; nullasque ad natandum habent, sed flexuoso corporis impulsu aguntur, et *pinnulis* membranaceis iter dirigunt, quarum una fere supra caudae extremum erigitur, altera paulo superior est. Laevi cute teguntur, quae in majori nigricat prone, supine candicat, ad

ad latera, et in dorso subluteis ac nigricantibus maculis conspergitur, quibus minor caret. Gesserus majori maculam ait esse albicantem in vertice, in medio oculorum interstitio; et contiguum ei anterius foramen parvum membrana parum prominente circumdatum. *Prick* cum majori colore convenit, sed pro maculis quales diximus, transversales habet lineas. Omnes utroque gutturis latere septem foramina habent, quibus aquam acceptam reddunt. *Platina* linguam *Lampetris* tribuit, *Rondeletius* habere negat. *Salvianus* et *Bellonius* non meminierunt. *Oculos* rotundos et profundos habent. In majori caeruleam pupillam aureus circumambit circulus.

De *Lampetrarum migratione* et hoc habe, *Veris* initio migrare, et circa *Donati* diem, qui est decimus septimus *Februarii*, nullas amplius apparere, sed aut recedere, aut corpore reliquo tabescente, licet capitis moles relinquatur, interire.

Initio *Maji* optimas, ab eo tempore irrequieto motu emaciari, et plerasque ante partum mori, parientium sobolem evanescere, nec unquam circa *Argentinam* apparere; adultas, quae non pereunt, cum fluvio aqua secunda, *Majo* mense auferri, *Argentinensium* piscatorum relatio est. In mari et fluminibus parvas parere, eoque tempore, quo in fluminibus capiuntur, in mari etiam capi, reliquisque anni temporibus vel in abditis locis latere, vel a littoribus in altum pelagus longe secedere; majores in fluminibus rariores esse, *Salvianus* author est. *Vescuntur* aqua et mulco. Quidam elca quadam composita in fontibus et aquis dulcibus eas nutriunt, et servant. *Spumarum* indicis comperiri solent: captaeque perpetuo in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in urbes deferuntur.

Usum in Cibus quod spectat, *Albertus* dulcem et insalubrem vino-

que condiendum, *Alexander Benedictus* optimi succi, facit. *Salernitani* crassum et viscosum, minus tamen *Anguilla*, et quia veneni aliquid habent, in vino submergendas donec moriantur, posuere. *Romae* olim proximam a *Scaris*, quibus principatus debebatur, habuere mensam. *Scribit Platina Romae aulae fortassis offensus*, bene a natura factum esse, quod *Romae* ex *Tyberi* permagna capiantur, et delicatissimae, quoniam vallatae ibi gulae inter se auctis pretiis certant. *Emi* (inquit) frequenter *Lampetras* quinque sex, septem aureis, et olim a *laticlavio* viginti, cum alter secum auctionaretur, emptam scimus: nec passa est ingenua gula tantam audaciam gratuitam esse. *Dispensatori* enim, quod sui ipsius arrogantiam et fastum (nolo dicere stultitiam) imitatus esset, centum aureos dono dedit, ne secundo ad certamen singulare provocatus, timidus ac infractus animo succumberet.

Caeterum non quovis anni tempore, nec quovis loco tanti fiunt. *Scribit enim Jovius Romanis*, id est, *Tyberinis* praecipuam nobilitatem a magnitudine et sapore esse, adeo ut denis saepe aureis veniant, ipso praesertim vere, et recte quidem, quoniam incipiente aestate, spinalis medulla iis nervi instar durior efficitur; et marinae, hoc est, quae in mari capiuntur, aridae semper ac velut agrestes judicantur. *Jovius* delicates condimento, multo majorem quam ab ipsis pulpis nobilitatem accipere scribit. *Necari* enim solere in vino *Cretico*, eique *myristica* nuce os claudi, et foramina illa (branchiarum utrinque septem) totidem *caryophyllis* adimpleri in reganoque convolutam in spiras, additis *avellanis* tritis, medulla panis, oleo, vino *Cretico*, aromatibusque ad temperatiores prunas certis momentis sedulo excoqui, quo condimento, inquit *Leo X.* in minori fortuna, joci causa, ut convivium exhilararet, *Marianum* cucullatum, salsum, et ridiculum hominem decepit.

Namque

Namque funem instar Lampetrae incoctum, multoque illo jurulento immersum, grandi in patina appositum, ut notam omnibus ejus edacitatem, gulamque eluderet: qui jam magna pultarii parte absumpta pseudolam petram aggressus, diu multumque cum ea maxillis ac dentibus

inhaerente colluctatus, cachinnum cunctis tollentibus, facetissime respondit: utinam sic mihi saepius ludatis. Nam in hoc condimento non modo funes, sed et ipsas catenas (quibus infani vobis similes vincuntur) et cum voluptate quidem absumerem.

CAPVT IV.

De Anguilla.

TAB. XXIV.

7. 8.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 4. c. 14.

Quem piscem Latini Anguillam ab anguis similitudine dicunt, illa Graecis veteribus ἄγχελος, ἀπὸ τῆς ἰλός, quod commoto coeno felicius capiatur, modernis ἄγχελυ, vocatur. Lacedaemoniis ληκυλάτης dictas, apud Helychium legimus. Est ex piscibus κατὰ δόμους, qui in aquis dulcibus geniti, ad mare descendunt.

Duo ipsarum sunt genera, Majus et Minus. Illi caput brevius, crassius et latius, color fuscus: in profundo degit, et aqua deficiente sese in limo, ut inde effodiatur, occultat. Ad mare nunquam descendere, sed semper in vallibus degere, quidam affirmant. Mares Rondeletius vocat. Huic, quod Anguilla simpliciter dicitur, caput longius et acutius, et in mare descendit. Laeves sunt in uniuersum et lubricae, ut manu teneri non possint, si inclusae tenentur, quacunque caudam exerere possunt, eadem totae evadunt. Aristoteles eis quaternas utrinque branchias, sed simplices tribuit.

Alias quoque branchias pauciores minusque continentes habere scripsit. Athenaeus vero ex Theophrasto exiguas. Cuticulae quae hae teguntur, Parvula inest rima, quae causa est, quod in turbidis aquis facile strangulentur, et in aëre diutius vivant. Teste eodem Aristotele gulam quae paucis piscibus contigit, habent, licet exigua, ventrequae sunt exiguo. Fel jecori haeret. Hoc magnum est, illud aqueum. Pingue inest paucis, plurimae eo carent. Hippocrates tamen pinguedinem habere scribit, eandemque naturae ho-

minis inimicam: caeterum haec pinguedo a carne separata non est: quare alias dicebat Philosophus: seorsum enim a carne non pinguescunt: unde parvum eis in omento seivum esse solet. Tergus earum quam Muraenis crassius teste Plinio: cujus locum de pinnis hujus piscis, ubi lumbricis pro lubricis legebatur, restitui in Lampetra ex Aristotele, qui longorum vel laevium alios ut Anguillam et Congrum binas pinnas, alios ut Muraenam nullas habere scribit. Has juxta branchias haerere idem asserit, supinisque pinnis carere. A medio dorso et ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum substantia superiores corporis partes ambit.

Ventriculus et intestina in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum, in quibus degunt, ratione. Quae puram et defluentem incolunt, ventre (inquit Salvianus) sunt candido, dorsoque cinereo sive subcaeruleo: quae vero in impura et stagnante commorantur, ventre sub albo, dorso vero subviridi vel subnigro apparent: Os habent satis apertum, dentibus, parvis, acutis munitum, multiplici ordine. Magnitudo quoque non ubique eadem. Plinio atque Solino testibus in Gange ad tricenos pedes augentur: et Athenaei Pausaniaeque testimonio Copaidae, item Strymoniae eximiae magnitudinis esse dicuntur. Archestratus Copaidas apyrenos quasi spinas et ossibus carentes vocat: Gelsnerus et Dalechampius Lampetras intelligi volunt; quoniam hae pro spinis cartilaginem

Arist. H. A.
l. 1. c. 5.Plin. H. N.
l. 9. c. 3.Athen. Di-
pno. l. 7.Sca-
Arist.
l. 6. c.

ginem habent. Magnas vel ad brachii crassitudinem capi audio in aqua mortua (ut appellant) Galliae Narbonensis. In Italia ad viginti libras aliquando accrescunt; sed quae superant, nunquam inventae sunt.

Locum, si species Marinarum quae Diphilus et Epicharmus apud Athenaeum meminere, non quod ibi nascantur, cum paucae et nondum adultae nunquam, magnae et adultae raro ibi reperiantur; sed quod, ut Plinius, Aristoteles et Oppianus firman, maria ex fluminibus subeant. In nullo amnium qui Danubium influunt, reperiri; in omnibus, qui Rhenum, licet ex uno aliquando cum illis fonte scaturiant, Naucerus et Albertus prodidere. Frigiditas Danubii forte in causa, cujus aquae ante fauces Alpium ab Occidente in Orientem fluit; major pars ex Alpibus descendit, et a parte Aquilonari, ante Alpes delabitur. Copaidum, quae ἀπύρνοι, σπυρίδας, Pollux et Aristophanes commendant. Prodigiosae eadem interdum magnitudinis a Baeotiis hostiarum more coronabantur, aspersaeque mola, cum precibus Diis immolabantur. Regiae, quas Lethus circa Berenicem fluvius sibi vendicat, sesquialterae ad illas, quae ex Macedonia et Copaide lacu habentur. Suus iis et qui in freto Rhegii, et in Maeandro fluvio capiuntur honos. Strymoniae quoque, Elori amnis, et qui ad Euclea fluvium, in pretio fuere. Pars Britanniae Anguillarum terra a copia, quamvis ibi non degant, dicitur. Ad aquas mortuas brachii crassitudinem aequant. In stagno Monspeliensi Latera dicto, trium vel quatuor cubitorum sunt longitudo. Ex Tarni fluvio, qui non solum auget, sed efficit Garumnam, qua parte in eum erumpit, tanta copia defertur, ut una die XVIII. in nassis inventa sint. In Mintio amne quandoque mille glomeratae capiuntur, ut apud Cardanum extat. Male ergo ἐν ταῖς διαμερίσιν λίμναις, in stagnis proma-

nantibus, ut Scaliger vertit, reperiri negat Aristoteles.

De ortu dissentiunt. Authores. Plin. H. N. l. 9. c. 61. Arist. H. A. l. 6. c. 15. edit. Scalig.

fectis neutrum sexum, nec vel ova vel semen deprehendas; in temporibus siccis, sed post imbres, idque ex iis, quae vocantur γῆς ἐντέροις terrae intestina: quae sunt in coeno et putredine; maritimis quidem locis, quae algam producant; in stagnis vero et fluviis prope ripas, quia tepor sive calor istuc putredinem gignit. Plinio Athenaeus et Oppianus ex veteribus, ex recentioribus Rondeletius adspiciunt. Illi complexas coire, et strigmentitum, quid emittere, ex quo cum in limo fuerit, ἐν τῷ βορέειῳ καὶ τῇ ἰσχυρῇ γενόμενης σήψεως, animal generetur, prodiderunt. Hic inferiore ventris parte vulvam in foeminis, semen in maribus esse, multa pinguedine perfusas non apparere, corporum complexu coeuntes a se visas scribit. Utrouque id fieri posse modo credo. Nam et Berniciae in Scotico Oceano ex verme nascuntur, post ova excludunt. Eadem et Rondeletii sententia. Addit enim, cum equus mortuus in stagnum Megaloniae injectus fuisset, innumerabiles paulo post ibidem visas Anguillas. Nuntium ipsarum sunt, radices herbae et cuncta quae in limo offendunt, visae, ranis, vermibus et piscium partibus vesci. Paxamus hircudines, Homerus cadavera, quidam se ipsas invicem, Plinius edulia si quae apponuntur, devorare, testantur. Purissimam tamen aquam impensius amant, ideo in quadam Britanniae parte, ut Albertus ex Beda refert, in ortu Cosinico Plejadum hoc est XVII. Calendar. Junii, quod tunc propter ventos, qui initio veris e terra erumpant oppositos aqua nunquam luto turbetur, ingens ipsorum copia; et a turbida abhorrent adeo, ut Athenaeo teste, cum ventis turbatur suffocari, et qui-

Arist. H. A. quidem propter exiguas branchias, rigentium panem capiant; quod et
l. 8. c. 2. soleant. In exiguis aquis mori di-
Plin. H. N. xit Aristoteles, hyemem male fer-
l. 9. c. 21. re, Plinius.

De reliqua ipsarum natura haec
 habe. Noctu palci, interdiu limo
 quiescere, ideo separatim ab aliis
 degere piscibus; exanimes piscium
 more non superfluitare, ut apud
 Plinium legimus, quod ventre sint
 exiguo, pingue paucis insit, pluri-

Arist. H. A. mae eo careant, ut Aristoteles tra-
l. c. didit, aqua tranquilla efflare, id bul-
 larum indicio colligi eodem genere
 motus, quo serpentes in terra, id est
 celerrime, moveri, ita ut dum Pha-
 lacrocorax integras devoravit, mox
 per intestina delabantur, idque vel
 novies aliquando fiat, in sinu de-
 tentas, hominem aliquando ita cir-
 cumplecti, ut nonnunquam suffo-
 cent. Annis septem vel octo, quod
Athen. Di- branchias pauciores minusque con-
pnos. l. 7. tinentes habeant, et paucum hu-
 morem admittant, vivere; extra
 aquam ad quintum, sextumve diem
Arist. H. N. si loco umbroso, et frigido; (si a
l. 8. c. 2. sole tangantur in terra brevi mo-
Plin. H. N. riuntur) reponantur, a motu non
l. 9. c. 21. impediuntur, et ventus septentrio-
 nalis aspiet; excoriatas et in par-
 tes sectas sat diu. Tonitrua denique
 adeo timere, ut de fundo ad su-
 perficiem enatent, frigoris adeo im-
 patientes esse, ut cum Anno MCXXV.
 omnia gelu et glacie rigerent, in
 terram proreperent, et intra foeni
 eumulos se abderent.

Disciplinae non omnino exper-
Plin. H. N. tes esse videntur. In Jovis Lebra-
l. 32. c. 2. dii namque fonte Anguillas e manu
 velci et in aures additas, a veteribus
 proditum Plinius refert; et in Are-
 thusa Chalcidensi, Anguillae et Mu-
 giles mansueti inauribus tunc argen-
 teis ornati accipiunt a largientibus ci-
 bos, a sacerdotibus viscera et caseos,
Aelian. H. ut Atheniensis scribit, et Aelianus,
A. l. 14. c. 8. item Plutarchus, qui sacras hasce
 Anguillas vocari ait. Nymphodo-
 rus denique in Eloro amne tradit Lu-
 pos esse, et Anguillas magnas adeo
 mansuetas, ut e manibus etiam por-

gentium panem capiant; quod et
 Appollodorus scribit in *Chronicis*.
Hospitaliter eas tractant, Ardea, Cor-
 vus aquaticus Phalacrocorax ex
 avibus: ex quadrupedibus Lutra,
 quae tamen amputato plerumque
 capite discedit, ut piscatores prodi-
 dere.

Quantum *ad usum in cibis*, de-
 licatissimas olim fuisse certum est.
 Maenander inter patikas sumptuo-
 sissimi convivii, quae talento fe-
 re constarent, cupedias enumerat.
 Phitetarus miseros divites, qui par-
 ce viverent, et Anguillas non ede-
 rent, dicebat. Alii coenarum He-
 lenam, voluptatis reginam, prae Diis
 honorandam, etc. dicebant. Sy-

baritae, iis, qui eas piscarentur aut
 venderent, immunitatem, teste Athe-
 naeo, decreverant. Hicetius de-
 nique succi bonitate caeteris prae-
 cellere, stomacho quoque gratas esse
 reliquit. At medicis quamvis car-
 nem mollem habeant, succo tam-
 en lento et pituitoso abundant;

inflammationem pulmonis, quod
 pinguedine hominis naturae maxi-
 me insensa oblinantur, inferunt;
 superflua humiditate, quam parti-
 bus alluunt, turbidam et sonoram
 vocem reddunt; et secundum quos-
 dam, nescio quid, quod nisi exima-
 tur, in periculum vitae conficiat, ha-
 bent, ideo forte caput, cauda, et
 a quibusdam oblonga, quae nigri-
 cans per dorsum fertur vena, ab-
 scinduntur. Platina ubi praepara-
 tionem Anguillarum eximiam de-
 dit, subiungit acutissime, *sic para-
 tas hostibus apponendas, quod nihil
 boni in se habeant.*

His noxis infringendis, veteres
 betae involutam, ut vitiositate sua
 humidum detergeret, comedebant.
 Salernitani vinum forte hoc est gene-
 rosium et crassum, quale est rubeum,
 praescribunt, nam si tenue bibe-
 tur, Chylus in venas ante perfectam
 coctionem abiret et in corpus raptus
 Cachexiam excitaret; idem acci-
 dit, nisi pedetentim, et parum ve-
 lut pituitando hauseris.

De

Athen. Di-
pnos. l. 12.

Hippocrat.
lib. 2. de
Dieta.
Galen. de
Alim. l. 3.

TAB
 9. 15
 Plin.
 l. 32.
 Ald.
 de F.
 l. 4.

De Usu in Medicina tantum observavi apud Autores, *Pinguedinem* in elixatione supernatantem unguentum ad plagas ingredi, de tosta destillatam, aurium et nervorum doloribus mederi; glabro capiti illitam capillos restituere; cum pinguedine anseris, succo rutae, absynthii, hederæ terrestres, et Cynoglossi subactam, ad vulnera præstantissimam esse: Fumum ex salitarum cute exceptum; tormina ventris ex dysenteria sopire; in vino putrefactam vini taedium parere. Evisceratam, tulam, et in olla vitrea coctam, cum pinguedine ac liquore, qui in fundo vasis remanet, hæmorrhoidum cruciatus egregie lenire. Cingari Anguillas Equis per anum inferunt, ut obesiores, et agiliores videantur, Hippiatri quidam

equo asthmatico Anguillam vivam ori inferunt, ut per intestina elabatur. Alii et parvam imponi jubent purgationis causa. Nec propterea mortis periculum esse ajunt: quin Gesnerus asserit, nautam sibi notissimum vivam integram deglutivisse, integram per alvum, vivam reddidisse. Idem author est aliquos aureum et cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumve piscium vel boum parare: miscere autem aceti modicum et cum creta subigere in massam. Praetextatos earundem tergore verberari solitos Verrius teste Plinio tradit, et ob id multam his negat institutam. Praetextatos appellans impubes, eos nempe qui frugem aratro quaesitam nocte furtim secuissent, aut depopulati essent.

Plin. H. N.
l. 9. c. 23.

CAPVT V.

De Orbe.

TAB. XXIV.
9. 10. 11. 12.
Plin. H. N.
l. 32. c. 11.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 4. c. 15.

Huius piscis solus meminit Plinius. Durissimum esse piscem, inquit, constat, qui Orbis vocetur: rotundus est, et sine squammis, totusque capite constat. Gesnerus Apuleji, *Cranium* esse opinatur, quod ad cranii formam magnitudine, rotunditate, et dentibus humanorum similibus accedat. *Tria ipsius genera* descripsit Rondeletius, quartum addit Aldrovandus. *Primus* qui Orbis simpliciter figura, si caudam demas, sphaericus est. Squammis prorsus caret, cuteque tegitur admodum dura; quam asperam efficiunt aculei duri, quibus tota confersa est. *Rostro* caret: *Capitisque* nullum apparet vestigium, quin (ut Plinius ait) totus capite (malim ventre) constare apparet. *Os* habet parvum, dentes vero magnos et latos, utrinque binos. Supra os duo exigua sunt foramina, olfactus, auditusve instrumenta: *Oculi* mediocres. Circa corpus medium unica est et semicircularis utrinque *branchiarum* scissura; prope quam etiam utrinque unam haud magnam, sed rotundam pinnam habere Salvianus ait, et in icona exprimit. Rondeletius unicam es-

se ait, ut in Caprisco. Hic et in summo dorso pinnulam pingit, qua Bellonii icon et Salviani quoque caret, et ipse in descriptione non meminit. Eam tamen etiam videre est in icona ad sceleton efficta a Gesnero, quae hic exhibetur. Posterior corporis pars in *caudam* brevem et rotundam, inque latam et fere lunatam pinnam desinentem degenerat; in cuius parte media atque superiore, pinna una erigitur, altera quoque inferiori parti haeret. Color ei cineraceus, lineis quibusdam latis et obscurioribus ex pisce medio exortis posteriorem ejus partem ad caudam usque pingentibus. Est maris Aegyptii accola, ex quo Nilum quoque subit, et in ejus ostio, quod Saiticum vocatur, capitur. Ob insolentem corporis detractum corium tomento impletur, et in domibus ornatus causa suspenditur: suspensus, rostro ceti partem a qua flat ventus indicat. *Alter Scutatus seu Scutifer* dicitur, et in Septentrionali Oceano capitur.

Aldrov. de
Piscib. l. 4.
c. 16.

Est corpore terete, mucoso, capite magis exerto quam superior: oris

Q 2

scissu-

scissura majore, dentes in eo sunt plures et minores; oculi parvi, et exquisiti rotundi. Branchiarum rimam multo majorem habet: intra has pinnae duas. Subest pro sternum os illud, quod scuti specie esse diximus. Neque prona neque supina parte pinnae habet, cauda in unam latam definit. A capite ad caudam usque ossa ovi figura disposita sunt, inter quorum intervalla aculei interjacent. Piscis est rarus et non edulis. *Tertius est Echinatus seu Muricatus.* Aculeis totus hic Orbis riget, ut manu tollere non possis, nisi cauda extrema apprehensa. Capite est multo minus exerto, quam proxime descriptus, corpore magis rotundato et majore, in quo nullae sunt pinnae praeterquam in cauda, quae in unam definit. Sunt qui Hystricem ab aculeis,

non inepte appellent. Possit etiam nonnullis videri Aeliani *Sagittarius*, quem rubri maris piscem esse scribit. *Sagittarius* in eo mari procreatur, et quoniam erinacei speciem et similitudinem habet; firmis et bene longis armatur aculeis. Sed de hac re judicent ii, qui maris rubri pisces viderunt. Nihil temere de rebus parum compertis affirmare volo. *Quartus*, quem Aldrovandus dedit, quod ad oris figuram potissimum cum Scutato convenit, *Stellatus* sive *Asterias* cognominatur, quod totus conspersus sit stellis seu asteriscis: differtque a caeteris, quod neque ad branchias, neque in caudae exortu pinnae habeat, sed ultra tergoris medium, nisi pictoris id incuria factum sit. Pinnae etiam caudae in extremo viridi sint colore.

Aldrov. de
Piscib. l. 4.
c. 17.

CAPVT VI.

De duobus piscibus Orbibus annumerandis.

TAB. XXIV.
13. 14.

Oblongi quidem hi Pisces sunt, Orbibus tamen annumerari posset Gesnerus, tum quod mucrones ut illi in corpore eminentes habent, tum quod a mucro, quem similiter ore emittunt, vulgo *Snottolf* quasi *Myxini* aut *Mucrones* appellantur. In prioris effigie color erat circa dorsum, qualis in terrestribus ranis videtur: circa latera et inferius ex subcaeruleo et viridi permixtus. Antverpiae cinereo colore capi audio. Sic ille. *Alterum* et hic quoque depictum, *Snottolfi* nomine missum, ex icona, sive ea, inquit, naturalis, sive aliquid etiam in ea artificiosum est, sic delineavit. Longa est dodrantem et palmos duos, lata palmum unum, circa medium praecipue ad caput attenuatur, sed magis ad caudam: *dorsum* medium fastigiatur, punctis no-

tatur variis, subrotundis, et eminentiis exasperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digestis per intervalla. Oris hiatus, figuram fere ovalem refert. Pinnae ad branchias binae, una in fine dorsum, altera in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti discreti, et articulo distincta videtur. *Cauda* tripartita, sive naturalis, sive potius arte. Mucosus admodum est, inquit, ille qui misit; non ossium, non carnum quicquam habet: mucoso tantum lentore expletur. Captu difficillimus. Nam ubi hamum vel retia senserit, suum illum mucum evomendo, lubrica reddit omnia, contractoque in orbem exuvio profilit. Mollem quidem et mucosam carnem, et eminentias trigonas, cum alijs *Snottolfis* communes habere videtur.

CAPVT VII.

De Holosteo Bellonii seu Ostracione Gesneri, et Catan.

TAB. XXV.
7. 8. 9.

De hoc Pisce sic ex Gesnero et Bellonio Aldrovandus. Hunc quoque e mari Nilum subire, et si ignoremus, marinum tamen esse ex corii duritie conjicimus, qua testam fere

ostreaceorum imitatur, unde cum ob hoc, tum quod *ὄστρεον* a Strabone inter Niloticos pisces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impressis legitur *στραίων*, sed interpret Latinus *ὄστρεον*)

TAB.

Aldrov.
de Piscib.
l. 5.

do, minor autem Cyprino lato. *Parit* Junio mense. Muscarum fluviatilium (sive lacustrium) genus est quoddam magnum, oblongo, terete, varioque corporis alveo, has insigunt hamis ad inescandos Rutilos. Februario Martioque mensibus apud alios Germanos, Novembri apud nostros *in cibo* praefertur. Majo rursus deterior fieri, et imminui incipit. Parari jubent peritiores instar Cyprini; et vino frigido immixtum elixari. Haftenus ex Gelsio. Putatur cum

Vangerone Rondeletii esse idem. Hic autem corpore Ballero, (de quo suo loco) rostro Mugilibus similem esse ait, rostro tamen esse longiore. Dentibus carere, pinnas ad branchias duas habere subaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorso aliam. Caudam in duas desinere hasque a squammis initio integri, etiam si non adhaereant. Cyprino et corporis specie et carnis substantia succoque affinem esse, et vilem haberi.

TITVLVS II.

DE PISCIBVS FLUVIATILIBVS LAEVIBVS.

CAPVT I.

De Attilo Padi.

TAB.
XXVIII. 2.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 1.

Plin. H. N.
l. 9. c. 15.

Aelian. H.
A. l. 14. c. 26.

Tantum de Piscibus fluviatilibus squamosis, sequuntur Laevis, inter quos praecedat *Attilus*, in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum jugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piscis est Cartilagineus, Sturioni magna ex parte respondens. Hujus enim more *ossa* gerit clypeata, sed ea tempore dicitur abjicere, idque in causa esse, cur alii sine ossibus, alii cum ossibus depingant: post quae, *pinnas* dorso est unica, cui parte supina subjacent duae, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clausum ad obliquam lineam incisum est, sed apertum et hians rotundum. Ante illud pendente rostro *appendices* carnosae et molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnae fitae sunt. Quomodo vero a Sturione, quem Franc. Philephus Attilum esse credebatur, differat, Coelius Calcagninus perquam erudite docet his fere verbis. Quod a me percontaris, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit, quem Italia Moronem, Ulonem Pannonia vocat: paucis respondebo, me eundem non existimare, vel ex Plinii testimonio, qui eum Pado vult peculiarem esse; quo loco de propriis quorundam amnium piscibus ait. Sed ego; et tecum agam libe-

ralius, non modo te ad Plinii, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium provoco. Totamque itaque Attili effigiem ac membraturam quanta potui brevitate perstrinxi. Et quia non satis perspicue id fieri posset, nisi notum alicujus piscis exemplo uteremur. Hyccam sive Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposuisti. Qui licet in mari natales habeat, solet tamen adversus amnes mira subire voluptate, donec jam praepinguis redeat. Moronis sive Ulonis exemplo nondum dixi, quod neque ii pisces non cognoscantur, neque mihi eorum imago satis memoriae inhaereat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca sive Sturione, quod Sturio pelagius est: Attilus amnicus est, et Pado peculiaris. Sturio non temere visus aequare quatuor talenta Attica, id est, trecentas libras: Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra XIII. talenta excrevisse. Quae magnitudo sane insignis et raro perspicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *squamas* hispidas abjicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorso spina ex utroque latere geminatas, et sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abjectis tactu laevis evadit, nec habet quod unguem offendit. Contra Sturio semper hispidas squamas